

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Herman Nilsson*
 Härad: *V. Göinge* Adress: *Skattus. box 231, Håsselholm*
 Socken: *Stoby* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1942.* Född år *1877* i *Skånska förs.*

<i>Byns samlingsten.</i>	<i>s. 1.</i>
<i>Styrkeprov.</i>	<i>s. 3.</i>
<i>Vargar, - skallgång.</i>	<i>s. 4.</i>
<i>Om Ballingelöv.</i>	<i>s. 5.</i>
<i>Stenrös.</i>	<i>s. 6.</i>
<i>Bautastenar.</i>	<i>s. 6.</i>
<i>Lördagsbarn.</i>	<i>s. 7.</i>
<i>Kl. d. o. naturläkare.</i>	<i>s. 8-19.</i>
<i>Olika sjukdomar och dess botande.</i>	<i>s. 19-23.</i>
<i>Offer och offerbäddar.</i>	<i>s. 21.</i>

En del byar av äldre ursprung här i göingebyggsden har en samningsplats en större sten belägen i byns mitt, eller i en by där som var en forsväg. Bältingstors gamla by omnämnd utfräm 11-12 hundraåtal har i byns mitt en grannasten som den benämndes det har varit byns samningssten. Byns angelägenheter handhåvdes av äldermannen, som valdes på den årliga majstemman. Han hade att då meddelat blåsning i byakornet sammankalla bymännen då sådant ansågs nödvändigt. Vid böter hade dessa då att infinna sig å en förut bestämd samningsplats. I Bältingstors by när äldermannen bläste i byakornet kom alla bya männen till grannastenen. Byborna samlades vid stenen vid lediga tillfällen att talas vid om dagens händelser, angelägenheter. Samlades där om söndags eftermiddagarna och sommarens varma dagar till lekar, såsom bollspel, jirka fyck, folklekar, den långa enkeleken, slå trilla, bollspel, enkel boll, hopa boll, söt och sur de olika grupperna i de två sist nämnda bollspel, och bollspelen "slå boll". Vid denna sten har för några tiotal år sedan ungdommar och äldre samlats vid denna, till byns angelägna frågor, och ungdommarnas.

2)
näjfe. I min ungdom då innan industrien slagit så mycket igenom och arbetstillfällen voro ej så många, så att varje större bondgård hade minst två stora drängar och en del hade tre fyra drängar och lite många pigor. Så i en så stor by var mycket ungdom.

Den här stenen är ett vackert exemplar den ligger mitt i byn upplagd på undelagda stenar. Stenen är två meter lång, en och en halv meter bred och en halv meter hög. På senare år är stenen utan betydelse och den yngre generationen har ej någon vetskap om stenen betydelse från föregående generationer. Vi har i andra byar, i Fbjärsås finnes en rundel - "gädestenen" - vid vilken denna samling skedd.

Bönge by har haft sin grannsten i vägskalet mot Kristumstad och Ståpp. Men vid senare tidens vägarbeten togs stenen bort och placerades intill en bensinpump. Man skulle önska att någon hembyggsdintresserad person tog initiativet till att få stenen flyttad till en värdigare plats i den gamla byn, där den åter kunde komma till heders. Alla gamla kulturminnen bör vi värda.

Det är av efter våra fäder och de påminna om gamla tidens seder och bruk. Vid dessa samlingsstenar låga alltid

3)

ACC. N:R. M. 8270 : 3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

några särskilt dithämlade merendels runda bitar av den
svåraste graniten som vore tyngre än de grå sorternas stenar, de vore
lyft stenar, där ungdommar, och starka män pröfvade sin styrka
de som hade tränat sig på dem, och träffat på laget, där lag var
att få fall, dessa stenar kallades "lötte suggor". Enige gramma
sten hade en lötte so, som där inte många lyfte, och de som lyfte
den räknades som byns starka män. Baltingstøvs grammasten hade
sina lyfte suggor.

Stoby socken är rik på gamla kulturminnen, minnen ända
från hedens tid.

Utmed vägen från Baltingstøvs station mot Färstorp, vid
socken gränsen, några meter från vägen är en stor klippa. Den är
av naturen sönderdelad, i klippserien är ett avstånd så en person
kan stå mellan blocken, och över dem ligger flata stenar som tak.
Den utgör gränspunkt mellan tre församlingar, som stå tillsammans
här: Stoby, Färstorp och Vankärra. Öppningen i klippan, som
leder porten har fått namnet "Dörrhällen". Över klippan utbredd
en vacker engård sina grenar. Här skulle droven mötas, då man

då man ansertracle skallgång efter sävar och vargar fordomdags.
de senare har inte funnits i göingebyggdalen på sentior är, en jägare hade
sett en uarg i Skärseröds sjön en vinter han förföljde en räv över sjöns
is. Samme jägare omtalade att när ^{han} var i sina pojkeår och i
sällskap med sin far på jakt en vinter och såg tre vargar som
gick över Lurs sjöns is men voro på för långt skottstånd. På 1850
var det en och annan av de vargar som folk sett mer i Östra
göinge. Men en gammal kvinna i Rättingslösa som avled för femton
år sedan, omtalade att i sin barndom kunde de höra vargarnas
gläuppe i sjöbjär när det var stränga vintrar. Så även i
Västra göinge har varit vargar.

En äldre man, född på 1830-talet, omtalade att varit med vid
flera stora skallgångar, där dreven möttes vid dörrspalten, och då
i äldre tid var det godt om vit, och jakten blev lyckad. Skjut-
skickligheten var också god bland göingarna.

Sammanens tid har skog och mark många myskel som kan
fägra ögat, Tar man vid denna tid en folvandrings. Lurs över
skogarne från dörrspalten följer sockengränsen kommer man

Till flera stensuiner där som skogstorpars framlevat sitt
strävsamma liv, det närmaste torpet var Tuxbarns en gammal
fönket som ägde detta torp, närmast ligger en bondgård därunder
var torpet beläget, de bever så långt från världens larm.
På varje skogsslott har legat några torp. Bokskogen var rikligare
i Ballingslöv än någon annan av socknens byar. 1860 drogs
järnvägen genom byn, men först sedan samhället fått hållplats.
Började det stora utrotningsskriget mot boken. Det ena omsädet
efter det andra kalhöggs och svedjades, och sedan ett par grödor
läggs på svedjelandet, fick skogen återväna genom självsädd. Det
blev i första hand björk, men även fur och gran, som ersatte de
gamla svedjelandens. Enbuskarna utbredde sig även prästligt En och
annan bok hade emellertid lömnats kvar. En och annan bok
hade också lömnats kvar och från dessa fröträd ^{kom} boken ännu och
har utbredd sig. Ifrå gå över skogsskiftet från Dörrhallen och hemmitöven
och ~~hemmitöven~~ över skiftet nr 9. 3-4. 5-6 på det är ett eget hemman
som ligger så avsides och ingen egen väg utan in på närmaste grannens
staagsväg till byggen. 6-6 där upp på de höga backarna har legat ett torp.

med en god utsikt över
 upp på höjden sjölien där har vi en vacker utsikt av göingebyggden
 nere vid foten av bergst ligger den lilla Bubbarps sjön, och Bubbarps
 by, och några enstaka gårdar, längre fram ser vi Farstorp's kyrka och
 byn, och ibland skogen upp åt åsen i västen ser vi Torra Årups kyrka.
 På kyrkan kan man se dess spira på tornet, i sydvest Wankwa
 kyrka, det är en avsevärd höjd där man kan med ögat se så många
 kyrkor i det skogsrika göinge. Jag har på cykelfärd från Farstorp
 till Bubbarp och stannat en sommardag och denna höga, vackra
 skogsbeklädda åsen, och tänkt vad göingebyggden är vacker.
 På höjderna mot mot stationen är en större ihåligt stenrös, kallas
 "jättesöser" 8 m i diameter. Det har samma utseende som gravhögar
 i Bohuslän, från bronsåldertiden. Vi har två liknande stenrös på
 Göingeåsen. En fornminnesforsker utbrände sig över dessa rös, emedan
 de voro belägna ^(nå) höjderna, att de i gånge tid varit ett signalsystem
 i arstider.

Baklastenar finnas på hemmanet n: 5 hörande skogen, strax
 utanför byns gräns vid Gryfs bjär i Ågultorp finnes fem stycken

ännu upprätt stående c:a 1,5 m höga mellan 8 stycken äro icke brädda.
de övriga ha användts vid ^{de} uppmurade landfästet till bron över Lilla å
för omkring 50 år sedan.

Utmed vägen mot Färstorp, på n: 304, är en liten skogssjö.
Madsjön (Mosjön) vilken enligt folkträn är bottenlös och beteckna
platsen för att ett stort sjunkit där. En fiskare i orten som mycket
fiskade i sjöarna därifrån fiskade mycket i nämnda sjö. Han
omtalade att han vid solskensreder sett stolluspisar sticka upp i
vattnet, men tillade han: Jag är född en söndag och de få se mer än
andra. Han omtalade en sägen, att en fiskare tagit en gädda i
sjön, den hade stubbig stjärt, och när fiskaren kommit en bit
från sjön, så ropade en röst därifrån: Stubbstjärt skall hem, och
i ett slag för gäddan från honom och till sjön.

Overallt i skogarna finnas massor av odlingsröt, som vittna
om tidig bebyggelse - före algerdöden enligt folktraditionen - och
igenom våra lyckor och byggnadsrester angiva platsen för de
under senare hälften av 1800-talet fabrikt förekommande torplagen-
heterna när där var över ljugstads torpställen i Paltingslövs skog.

Kloka och naturläkare.

Ännu igen sökte sällens läkare i äldre tider vid förefallande
 sjukdomar, ehuru väl sådana funnos i Kristianstad. Men dels var det
 långt dit, dels hade man icke stort förtroende för deras ordinationer.
 Då sälla man större förtroende och tillit till de kloka och
 naturläkare, som så rikligt anlät under den tiden fanns i bygden och
 som ända in i senare tider levat kvar.

De s. k. kallade kloka tog en steg framåt till naturläkare. De senare
 hade icke sällan en mycket vidsträckt praktik. I Östra Göringe från
 mediet av förra århundradet var den bekante Broby-John Jönsson,
 som ^{hans} verkliga namn var, han var särskild säll i behandlingen av ben-
 brott och sår. Sin konst hade han lärt av en bonde i samma församling
 kallad Jöbbelövs John, som i sin tur hade lärt den av
 en smed i Fjälkestad vid namn Eskola född 1747. Broby-
 John lär till och med ha fått privilegium på att bota sår och
 benbrott, och det ^(de) hörn mera än en gång att olävarande provins-
 siattekaren i Broby till honom sömde patienter, som han icke
 vågade befatta sig med. Men John gjorde dem i segel
 hellesägda. En äldre man från Håstveda socken berättade att han

i yngre dagar besökte Broby marknad och där varit omkyt och kommit i grepp och fått anem ur led, och blev ledd upp till Broby föhn. Ja var visst inte glad för detta. Fylled hade gått av mig i mäla, och jag visste han inte var glad vid sådant, och jag visste han var hårdhärad. När vi kom in till honom så blev jag först utskäld, sedan sade han till mig att ställa mig upp mot väggen och ^{låg} mig i den armen till anem som gått ur led, och drog armen upp mot anem smält ikring, jag skrek för det gjorde så ont. Ja tror det är inte så mycket med dig nu som när du var vid marknaden, sade föhn, men sätt som det var så var anem i led, och sedan börades det riktigt govt, och jag var föhn mycket tacksam. Sade Hästveda bon.

Ousby hade på 1800-talet en mycket anlitad benläkare vid namn Sven Fiklarsson, han var mycket berömd som mycket anlitad för arm och benbrott. En handlibräkare från Ballingsstöv hade fått ont i en ^{arm} och sökte läkare i Hästveda och det blev värre, han tog till Lind till läkare där, och tog i på lassaret och de sade att armen blev ej bra utan den fick amputeras, men det ville han inte gå med på, utan han tog

10

ACC. N:R. M. 8270:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

upp till Sven Nیکلارsson i Dusbj, och han bodade honom. Sven Nیکلارsson blev stämnd till tinget för olörlig läkarspraktik och blev av rätten dömd på en månads fängelse. Men hela Göringebyggden lade in om nådeansökan för honom, och han blev av nåd befriad från straff, men samma dag som nådeansökans straffbefrielse kom, dog Sven Nیکلارsson, han hade grämt sig så mycket över att få straff för att han inte gjort annat än godt för folk. Han dog på 1890-talet.

På medlet av 1800-talet verkade en läkekunnig kvinna i Västra Göringe bosatt i Loka by i Västra Sandby socken, hon var mycket anlitad för sår och brännskador, en vänsam godmodig ättmaga kvinna, hon anlätade hemtillskacke salvor och smörjmedel, komferts tinnerne samt smäststillande vatten. In på 1890 och bort mot 1900-talet var en läkekunnig kvinna bosatt i Strömte en km norr om Sösdala, hon behandlade benbrist och sårskador, hon hette Maria, benämnd i byggen "Strömte Mari" hon arbetade tillsammans med Doktorn Gustavsson i Hålsjöham, där kom patienter till honom som han ansåg inte behöva lässarens vård så sände han dem ned till Maria, och så varje fredag reste Gustavsson ned till Sösdala och såg om Marias skjutningar.

H. C. 16

Men vi hade en tiotal år tillbaka en del kvinnor som utövade lite
kneaktsakeri som man får benämna det för. De botade den som led av
"gula sjukan" gulsof. Jag såg i min barndom en gammal kvinna
som mätte sjuktingar för gula sjukan, hon tog ett nysta med tre
trådar i två grå trådar, en gul, så mätte hon den sjuke från halsen,
stötte till varje led med trådarna ned till hälen, hade följt hela
kroppen och följt ena benet, började sedan samma procedur och följde
det andra benet där klippde hon av trådarna från nystat, och så fick
den sjuke sträcka ut armarna, så började hon vid vänstra handens
fingerspetsar och stötte till varje led och värs över ryggen, och åt den
andre armen, men stundom slutade tråden vid armbågen, och då
var sjukdomen långt gått, och hade de inte sjukdomen då gick
tråden ut till den andre handens fingerspetsar. Sedan lade hon ihop
trådarna i en ring och så trädde den ned om den sjuke och när
den kom ned till fötterna trädde fötterna över sedan tog hon band
den om den högra benet på den sjuke kom hon en torsdag, så skulle
hon komma och mätas om söndagen och sista gång om torsdagen.
när hon mätt, och den sjuke skulle trädas över trådarna så försiggick.

dessa tre gånger vid varje mätning, när de mätts tredje gång så
gick Träden ut till fingerspetsarne, och då voro de för det mesta friska.
Jag får också ingenting förglömma, för var gång hon trätt Träderna
ikring dem, och de trampat över dem, och då spottade hon bakom dem,
då tredje gång hon mätt dem brändes Träderna upp. De som blevo
mätta fingo ej betala, eller tacka, för då hade det ingen ^{myta} med sig. Denna
kvinnas tog aldrig ett öre betalt, utan bjöd kaffe ^{dem} på lik men annars var
dessa kvinnor som utövade samma läkemetod de begärde ingenting men
mottog vad de ville ge dem. Hon sade att hon haft sjukdomen själv
och blivit mätt för sjukom och blivit bra, och sedan hade hon fått
kraft att bota samma sjuka. De som kommit och sökt bot
har varit så dåliga så att de knappast kunnat gå gula i byn och
det vita i ögonen varit gult och tredje gången hon mätt dem hade de
blivit friska. Men det har varit de som inte blivit bra av detta
då är där ett medel, att geva dem en kaka ihopbakad av sju sorter,
däribland gult massa från gamla bräddar, och av sju sorters gula
blommor, det skulle vara särskilt bra. Eller taga en sked urin från
en männ om det var en man som var sjuk, och var det en kvinna som var

13)

ACC. N:R. M. 8270 : 13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sjuk så skulle hon taga en sådan dosis från en häst. Så berättade nämnda kvinna.

Hon botade dem som fått magskred. Om någon tog häftigt vid lyfternde av tunga bördor hände det att magen "föll ned". Den skulle då "lyftas upp", vilket skedde på så sätt, att man ^{satte} eld på en tjustump, satte sedan på magen och placerade ett dricksglas över. En del av huden pressades då upp i glaset, alldeles som vid kypning. Därigenom blev magskredet botat.

För övrigt var man väl försedd med vissa läkemedel, som man själv besatt. Varje sommar samlade en omtänksam husmoder upp sådana örter och blommor, som kunde anses nyttiga för människor och djur. För kolik, som äldre tids människor ofta beklagade sig över, brukade man i regel "malörtsbrännvin". Vid beredningen därav separades knäpparna av malört, som man lade i ett brännvinsglas. Sedan slog man av denna så omtäppta dryck på detta, varefter man i ett andedrag svalde botemedlet, som var nog så starkt. Bon den brukade varje morgon att taga en "best", vilket ansågs göra nytta för hela dagen. Vid förkyllningar använde man sig i regel av fläderbär eller hyke

12/

Som denna vänt kallades. Vid förkyllning av svårare art brukade man "imma" sig vilket gick så till att en slog kokset hyllvatten i en gammal bredlek man en duk över den sjukas huvud, och så skulle han lita sitt huvud över grannen, om man inandades ångorna från detta hyllvatten ansåg man att hostan skulle lossna och förkyllningen gå beord. Brännvin var för översigt en vara, som man ansåg dugde till nästan ^{vad} som häst. Händle man sig krasslig på ett eller annat sätt slog ett par supar sådant i varm mjölk, eller eller varmt kaffe som gick därefter till sömns, höjde fjöcken dygalsstran över sig, så att man erhölet en grundlig utsveining. Detta brukade att hjälpa. Torso de komma ut för något i vädret. Så brukade söka sig, en enklares sökning var tre av de för begagnade försfor stikar som gubbarne brukade riva sig där bak när de skulle få eld på, när den oprasslige rinet eld på ländstickerne drog de dem tre gånger rätt och tre gånger smelt ^{avigt} kriny huvudet, och luktade och drog in svavel ångorn, dessa ländsticker kallades "svavt spedor" eller benämndes i folk uttalandet pie mändare, för många flickor hade förgiftat sig av dessa stikar för att förlura "foster".

En sökning som brukades var att av ruttnade gamla bokar var emellan swallet och kärnan en skinnarlad massa som de tog, det var bok frästee, kallades pudler skinn, det begagnade i bost tillstånd att söka sig med, det söknades som husmedicin. Vid sökningen satte de eld på en bit och inandades söken och snodde dem rundt tre gånger sått och tre gånger avigt. det skulle hjälpa. Eller en rökpur då var där en den sjuke behjälplig, och in satte på golvet i stugan en plåt med glöder, och den sjuke skulle auflädd i bara skjortan eller med ett ord sagt frityget, där över den ställa sig, och den frivillige läkaren hade sju sorters örter och ibland dem några härsträ från den sjukres huvud och några från krut. Denna kur skulle hjälpa mot allt ondt, dessa ingredienser skulle läggas på glöderna och den sjuke skulle skulda inandas denna söken.

Brimnskrador botades på så sätt, att man bräddade det skadade stället med sillake, eller hönsaftott, Eller också med bleck, som man berett av galläpplen och smetbar och vissa andra ingredienser.

Frost i olika kroppsdelen var ett bra medel att smörja de frostskadade

Receptdelarne med smigaka lagel i brännvin, också ett bra medel var grävsvinsflott, 'gräingafett'. Ett enkelt medel var att riva rå potatis och lägga på de frostsradade ställen. Teuggade ärtor var också ett medel.

Bultrader och bölder fick man vara försiktig med. Ingen fick sticka häk på en sådm med en synål, ty då kunde lätt förgift inträffa i såret, utan man skulle där till använda knäppnål, eller också skära häk med en rakkniv. I det senare fallet hade man att skära så ett kors med en rakkniv i bollen, och så kramma ut materia och så se efter att de fick ut "bulla morri" som de kallade varbildnaden i bollen.

En recept att lägga på pläster skarpt dragpläster såsom järnpläster en del kokte själv ihop pläster det var, bech var grönkåda, svinister i blod.

En del gamla som hade fluss i kroppen = "Dåligt blod" de slycho häk i öron smittarne, och bunde trådbonnar i öronen. Eller hade de plästerlaggar bakt öronen, beströdda med så skarpt dragpläster så det drog häk på skinnets och drog ut var.

I min barndom var det många äldre som åderlät sig varje år "slå åra på sig". Och det var så vant så varje år skulle de i väg till en gammal kvinna som utövade den praktiken.

En blodminskning som var att bliva av dåligt blod vid blodstörning,
var att få blodiglar till att suga bort det dåliga blodet, här var här i byggen
kvinnor som tog blodiglar i skogsgår som de hade hemma på vatten-
flaskor att de med dessa blodiglar besödade folk som antitade dem.

En torpgumma vars torp var beläget på n: 304 i Balthingsbores skog
intill madden, denna kvinna var mycket antitad, hon benämndes ila
kvinnan.

Domade en lem exempelvis ett ben eller arm hade man att spotta
tre gånger på vänstra tummen och stryka över knä- eller armvecket.
Fallandesjuka kallad "staged" om såg man ett barn espott, om modern
under havandeskap blev skrämmd eller häftigt uppskrämd. Likledes
om hon gick över en kullfallen gärdsgård utan att spotta för sig.
Sjukdomen botades därigenom att man första gång en person berett
dylikt anfall drager man av honom hans samtliga kläder samt bränner
upp dessa. Modern hade att ombesörja uppbränningen av kläderna. När
denna seden dött, fick ej den på så sätt botade se hennes lik ty då
kom sjukdomen igen.

Halssjuka. Kände man sig "träng" eller sår i halsen hade man

hade man att laga vänstra strumpen, så vida den var av ulle, och binda om halsen. Låg man med en sådan natten över, var man åter bra.

Flitka ansågs uppkomma därigenom, att man var föremål för andras Samtal. Men man gissa vem det är avstammar hitkam. Smars skedd det bäst därigenom att man av någon närsittande blev förgad.

Huvudvärk åsamkade man sig genom, att man var värdstör att kasta avklipp på näsken. Med för kärlek begynnades detta av skatorna för deras bö. En förståndig människas uppträdde därför genast det avklippa håret. Klippa håret kallades på almogespråket att "gäcka sig" och den som utförde detta arbete för gäckaren.

Hitchosta botades därigenom att man gav det sjuka barnet Stomjölke. På embustar vänta också en sorts knoppar kallade "kikbär" som man ansåg var särdeles nyttiga. Man kokade dessa och gav det sjuka barnet av det därigenom uppkomna spadet.

Flåda, botades genom att gnida flott på det angripna stället. Mot Skabb. Tvättades kroppen med avkok av styrmossblomster och så tog de in soavelblomma så slog utslaget ut, och så dracks Gärwater. Fjärn ledes i en lerpruka och östes vatten på, det vattnet dracks.

och var blodrenande. Ett medel mot skabb var att smörja in kroppen med flött och så krypa in i en varm ugn och ligga där så länge att flötet är indränkt i kroppen.

Olika sjukdomar och dess botande.

Att man bota sig från frätna som var mycket i uppväntaren, hade de gamle en god råd. Man skulle tvätta sig i en vattensamling där fröerna lekte (fröerna var mindre grodor). Det skulle var ett bra medel att bortaga frätnar.

För värtors bortagande fummas många råd, och de märkla lika goda. Ett att man skulle slå lika många knutar på en bomullstråd, som man hade värtor, och så sticka med nål ett litet hål vid varje värtor. Så en en droppe blod siggrade fram, så bestycka varje knut på tråden med varje värtor, att de blevo blodfläckade, och sedan lägga tråden under en sten, där man sedan ej hade sin väg. För kom man i den närheten kunde de få värtorna igen. När de eldade i bakugnen, så skulle de med en spickefläskbit bestycka varje värtor och sedan kasta fläskbiten i bakugnen i elden. Eller taga så många arter, som de hade värtor, och så gå baklänges till en brunn och

fasta med dem, men så springa så fort därifrån, så att de ej
hörde ärtarna slå mot vattnet. Här fanns en större sorts gräshoppor.
De kallades värtebidare. Jag och flera med mig kunna säga, att
sådana har man inte sett i senare tider, men i minna pojktår var
från gammal om sådana, och jag har sett dem som togo sådana för att laga
bäst västar.

Kyrkogårdsjord och folks ben.

Till botande av sjukdommar och till andra vidskepliga bruka lånade
de jord och ben från kyrkogården. Vid lån av jord fick de gå till
kyrkogården en torsdagskväll o vid en grav fick de be att låna lite
jord till en bestämd tid. Och det fick de vara bestämda med annars
blevo de oroad av den döde. Här en människa hade särskilda
hudsjukdomar så anlätade de många gånger till, att de skulle
beröra det, och be den lida sjukdomen med sig.

Kilappa skott.

Som den äldre generationen talade om, om talade en som varit älskad
vittne till något som hänt i Östra Förliga härad, i nådens år 1910
En man var blivit sjuk i värk, och han var kommit ut för

villappa-skrodd efter en klok gubbes utsaga. Han skulle bota honom för det. Han skulle taga sju slags örter, som skulle laddas i bässa, och skjulas över honom, det skulle vara en morgon snart i ottan, tiaräss o fastanes, o han skulle var nästans naken och lägga på en jordfester sten, och där skulle den kloke skjula av tre skott över huvudet på honom, och då skulle villappa skrodd ge må se. Så berättade min sagesman.

Offer och offerkräddor

Var ej något vidare bekant här i orten, men de gamle omtalade att i Stoby var en offerkrädda belägen mellan Lärda by och Ljeks-Torp, vid en plats kallad Skäktesmätt. Det utmed en mindre väg mot Ljeks-Torp. Det omtalades, att där hade offerats och vattnet druckits som hälsobringande, och att folk valfärdats dit särskilt till mid sommars afton, då vattnet hade sin mäst livgivande verkan.

Revarmar. Då man första gången såg en sådan skulle man spotta på densamma, samt därefter grida den med fingret. Man fick sedan apå sig för att omtala detta, ty om så skedde

hjälp till botemedlet. Visade den förfärande Tecken att ut-
veckla sig hade man att lägga smör på ett främmande ställe
och besträcka den med detta.

Lyte.

En hvarande kvinna fick ej tillä genom ett nyckelhål för då
kunde barnet bli enögd. Ej se ett lik, för då kunde barnet
få likskäver. O de fick skola sig för att bli lustna-beqär efter
något godt de såg i matväg, för då fick barnet ont av det.

Lytena kunde var medfödda, dels av den art att de uppenbarade sig
förr sedan barnet blivit äldre. Först sedan man nått Isättstället
kunde man bli fri från sjukdomen av dylika art. Ingen kunde
bota dem utan moderm. Men om man, efter det hon avholit, såg
ned i graven komma de ohyggligt igen och vara sedan obotliga.
I regel antog man plöja då det gällde botande av sådana
åkommor, vilka man räknade som lyte.

Skäver-senare benämnet engelska sjuken.

Skäver var en sjukdom hos barn, som uppenbarade sig på
mångahanda sätt. En sorts sådan kallades likskäver och

23)

ACC. N.R. M. 8270 : 23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

betödes därigenom, att man tog vatten ur en död mans hand och lät den sjuke därav dricka. En annan sorts skäver "horskäver" och betödes på så sätt, att man tog vatten i en lättfärdig kvinnas skä av vilket den sjuke sedan gavs att dricka. Eller skulle man taga Sanel där en dylik kvinna brann på. Kbelst tog man denna framför kyrkogården, där en dylik kvinna brann på och alla sorter folk gån. Sedan hade man att ^(baga) vatten ur en bäck, som rann i norr, slä samma vatten över sanden och låta den sjuke därav dricka. Kiste skäver att den havande kvinnan suttit på en kista och barnet fick utslag i ändan, kallades kiste knutor. Särmaalen av kroppen kunde man förekomma om man Vålbergsmässomorgon, innan sol gick upp, ligande och fastande badade i en bäck, vars vatten rann åt norr. Passade man icke på att i tid bota en sådan hudsjukdom, kunde lät därav uppstå skabb eller spethälska. Utmärkt uppstod i sär, om man hade utte nära detta, så att svalnad uppstod, och det onda förvärrades. Som botemedel häremot använde man sig av smörstugga, som man drog det onda till sig. Denna skulle emellertid ligga invisad i en linnelapp, så att själva såret blev ej förörrat.